

marzec 2018

SADURCZYKUS Times™

Pismo społeczno-historyczne IX Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Lublinie

HERALDYKA

HERB CIOŁEK

W polu srebrnym ciołek stojący czerwony. W klejnocie pół ciołka wspiętego obróconego w prawą stronę. Labry srebrno-czerwone.

Najstarszym znanym przedstawicielem rodu Ciołków był komes Gosław z Drzewicy, zmarły w 1251 roku.

Najwcześniejsze użycie herbu Ciołek (niezwiązane z nazwą heraldycznego rodu Ciołek) na terenach Polski zostało znalezione na Śląsku na pieczęci Henryka z Wizenburga pochodzącej z 1279 roku. Najwcześniejszy dokument mówiący o herbie Ciołek został wydany przez 14 lutego 1325 i potwierdzony tego samego dnia przez króla Władysława Łokietka w Chęcinach. Znane są też wizerunki pieczętnie z roku 1385 i 1401. Pod aktem unii horodelskiej swą pieczęć z tym herbem przytłoczył Stanisław z Brezeczka.

Znani herbowni:

- Ród Szadurskich
- król Stanisław August Poniatowski (1732-1798)
- biskup Stanisław Ciołek (1382-1437)
- Tadeusz Boy-Żeleński (1874-1941)
- Maciej Drzewicki, arcybiskup gnieźnieński, Kanclerz Wielki Koronny
- Bernard Kardynał Maciejowski z Maciejowic, Prymas Polski w latach 1606-1608

HERB BOŃCZA

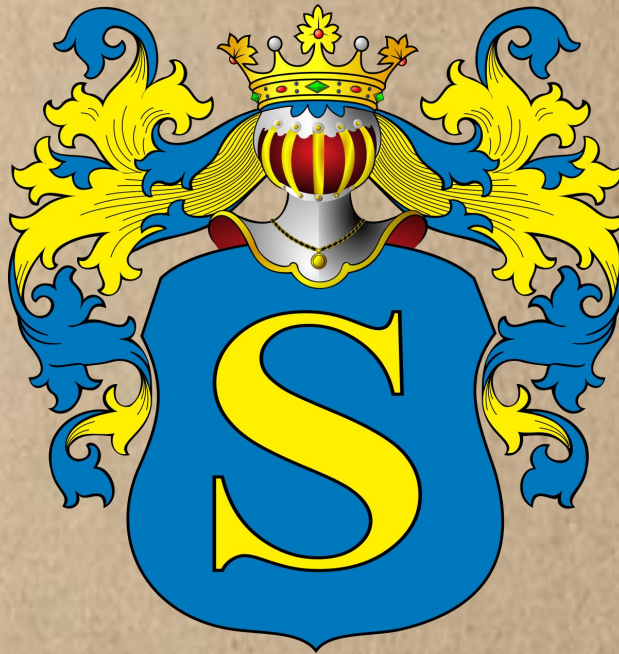

Opis herbu:
W polu błękitnym jednorożec wspięty srebrny.
W klejnocie pół wspiętego jednorożca srebrnego.

Historia herbu:
Herb pochodzenia włoskiego, najstarszy zapis z roku 1396.
Najwcześniejsze źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na lata 1464–1480 dzieło Jana Długosza. Zapisuje on informacje o włoskim pochodzeniu herbu wśród 71 najstarszych polskich herbów szlacheckich

Historia rodziny związanej z herbem – Tomaszewscy
Piotr z Tomaszewic 1531. na liście danym Miastu Lubelsk.
Jakuba Tomaszewskiego rotmistrza za Króla Kazimierza Jagiellonowicza wspomina list przypowiedni dany w r.1471.
Jakub Tomaszewski starosta na Tęczynie i Morawicy zostawił z Pisarką Barbarą herbu Średniawa potomstwo, ten we wsi Giebułtowicach mila od Krakowa wystawił Kościół cudnie piękny.

HERB ZNIN

Opis:

- Tarcza herbowa jest w kolorze błękitnym. Kolor ten symbolizuje czystość, lojalność oraz wierność. Na błękitnym polu widnieje złota litera S. Nad tarczą umieszczony jest hełm prętowy. Labry znajdujące się w moim herbie najprawdopodobniej pochodzą z XVI wieku,
- mają błękitną barwę oraz złote wykończenia. Na szczycie znajduje się korona rangowa, która w przypadku mojego herbu jest polską koroną szlachecką.

Historia herbu:

Herb Znin używany był przez kilkadziesiąt rodzin, głównie pochodzenia litewskiego. Pierwsze wzmianki o herbie pojawiły się już w średniowieczu, kiedy został wymieniony w herbarzu arsenalskim. Herb ten widział również na pieczęci Macieja, biskupa wileńskiego z 1442 roku. Wtedy jeszcze herb wyglądał inaczej, przedstawiał przekrzyżowaną złotą literę Z. Jako S, herb pojawia się w Kronice polskiej Marcina Bielskiego Orbis Poloni. Wzmianki o herbie ukazują się również w pracach Antoniego Swacha i Kaspra Niesieckiego. Nie rekonstruują oni jednak barw. Rekonstrukcja barw pochodzi dopiero od Chrząńskiego (Tablice odmian herbowych).

HERB ROLA

Tarcza herbu Rola ma barwę czerwoną. W polu czerwonym róża srebrna, od której odchodzą także trzy kroje w rosochę. W klejnocie pięć piór strusich. Labry czerwone podbite srebrnym. Po raz pierwszy herb Rola pojawił się na pieczęci sędziego brzeskiego Nasięgniewa w 1330 roku. Najwcześniejsze lokalne źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na lata 1464–1480 „Insignia seu clenodia Regis et Regni Poloniae” Jana Długosza, który uznaje ród za rdzennie polski. O szlachcie herbu Rola pisze: „Ród polski: mężowie prości, gustujący w umiarze”.

Pochodzenie herbu Rola Bartłomiej Paprocki na temat pochodzenia herbu Rola kilkakrotnie zmieniał zdanie. W ostatnim swoim dziele podtrzymał legendę o pochodzeniu herbu Rola z nadania książąt pogańskich. W XIX wieku profesor Franciszek Piekociński udowodnił że żadna z tych tez nie ma podstaw naukowych gdyż herby rycerstwu polskiemu były nadawane najwcześniej od wieku XII. Ród Roliczów jest rdzennie polski jak twierdzi Długosz, natomiast sam herb raczej pochodzenia obcego, róża oraz kroje płuźne występują między innymi w heraldyce czeskiej. Rola należy do dziesięciu najstarszych herbów polskich według ustaleń J. Bieniaka. Nazwa Rola pojawia się po raz pierwszy w roku 1316 w liście świadków dokumentu księżnej dobrzyńskiej Anastazji, natomiast herb pierwszy raz pojawił się na pieczęci sędziego brzeskiego Nasięgniewa ze Świątkowic w 1330 roku.

HERB DOLIWA

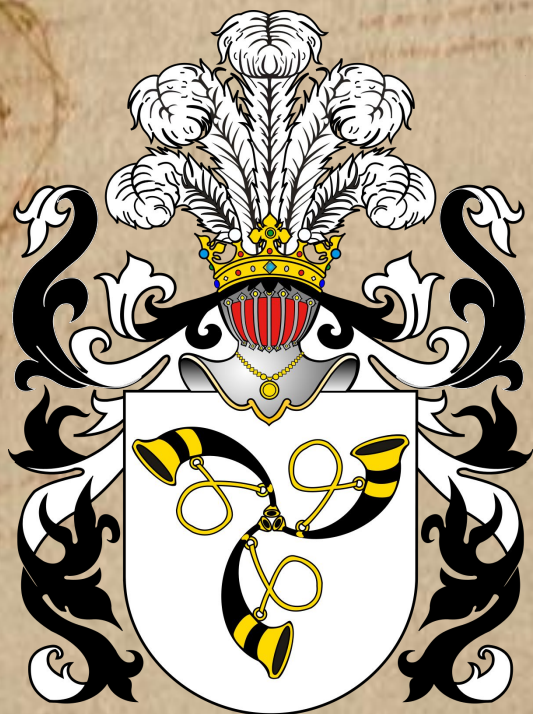
Opis herbu: W błękitnym polu na pasie srebrnym lewo ukośnym, w rzędzie trzy czerwone czterolistne róże. Klejnot: między dwiema czarnymi trąbami, trzy czerwone róże jedna nad drugą.

Doliwa-w średniowieczu nazwa rodu rycerskiego i używanego przez ten ród herbu szlacheckiego, w okresie nowożytnym nazwa szlacheckiego rodu heraldycznego i używanego przez ten ród herbu.

Legenda Herbu:

Według legendy protoplasta rodu uratował załogę zamku Liw na Mazowszu przed niechybną śmiercią. Rycerz pieczętujący się herbem Poraj, bawiąc w obozie Jaćwingów dowiedział się, że mają zamiar zdobyć Liw. Ofiarował im wtedy swoje usługi, a następnie zawiadomił załogę zamku, która po otrzymanym ostrzeżeniu przygotowała zasadzkę. Poraj wprowadził najeźdźców w pułapkę i za to zostało mu dodane do jednej herbowej róży dodano mu dwie następne. Zawołania Doliwa wiąże się z zamkiem Liw.

Herbowni: Zieliński, Andruszewicz, Balcerowicz, Błotnicki, Bobrownicki, Boruchowski, Brzeziński, Ciecholewski, Cieski, Dobrot, Dobrucki, Dzieczeniński, Dzik, Falkowski, Gezek, Głębocki, Gorzycki, Gozdzi, Górski, Jamiolkowski, Jański, Kadłubski, Kleczkowski, Kłoczowski, Kożuchowski, Kruszecki, Lubieński, Łukowski, Miłostawski, Mleczek, Naczko, Pasek, Paszek [Pasek], Radecki, Rozdrażewski, Rykowski, Rykowski, Rzeszowski, Sadkowski, Silnicki, Skępski, Sobocki, Stawiński, Stępczeński, Stępczyński, Stroński, Syruć, Śleskiński, Śreczkowski, Trzecki, Wrzębski, Zacharzewski Zielecki, Żydowski.

HERB TRĄBY

Opis herbu:

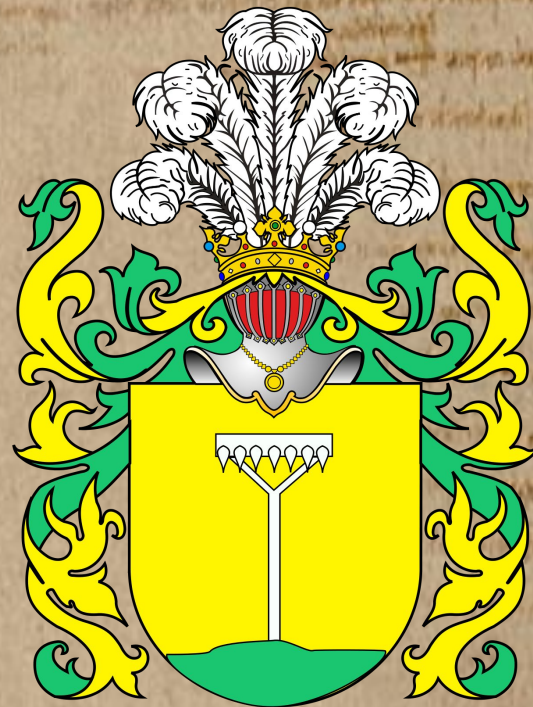
- W polu srebrnym trzy czarne trąby o złotych okuciach, połączone ustnikami.
- W klejnocie pięć strusich piór.
- Labry herbowe czarne, podbite srebrem.
- Korona z pięcioma słupkami.
- Innymi odmianami tego herbu są trąby w polu czerwonym albo błękitnym.
-

Tego herbu używał także ród Radziwiłłów (najpotężniejszy ród litewski) oraz spokrewnieni z nimi Ościkowicze. Oprócz nich przypisany był do ponad 300 innych nazwisk. Najstarsza pieczęć z 1385 - Wojciecha z Sącienna, najstarsza zapiska sądowa z 1388. Herb został przedstawiony wśród innych polskich herbów w Herbarzu Złotego Runa z lat 1433-1435.

Najwcześniejsze lokalne źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na XIV wiek dzieła polskiego historyka Jana Długosza, który zalicza go do rdzennie polskich. Zapisuje on informacje o herbie wśród 71 najstarszych polskich herbów szlacheckich

Linia genealogiczna najdalej znanego przodka udokumentowana źródłami archiwalnymi sięga do Walentego Winiarskiego z Kolbuszowej (XIV wiek).

HERB GRABIE

Jest to jeden z najstarszych szlacheckich herbów polskich. Według opowieści został on przyniesiony przez Wacława Króla, króla Polski i Czech, w roku 1302. Król Wacław osiadł wtedy w województwie sieradzkim, niedaleko Piotrkowa Trybunalskiego, i na cześć przywiezionego herbu nazwał najbliższą wieś Grabina Wola.

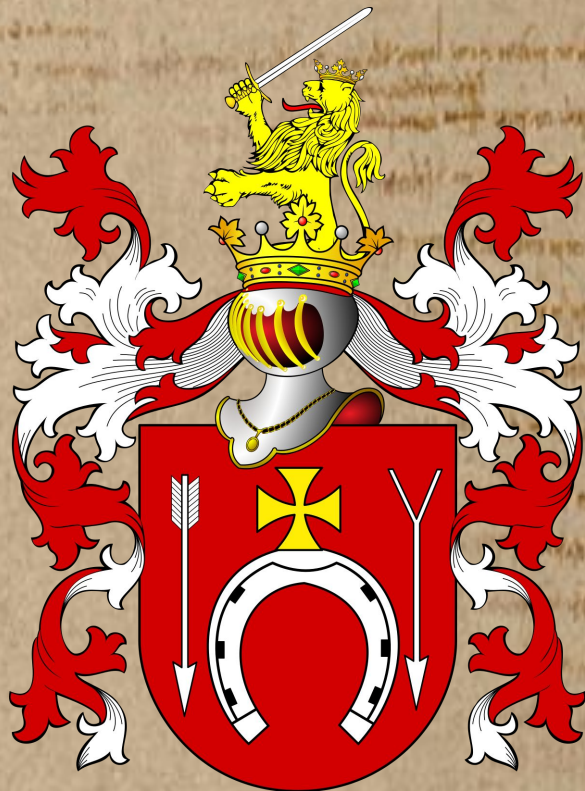
Pieczęć tego herbu używała szlachta Czech od roku 1287, natomiast najstarszą polską pieczęcią była pieczęć Jerzego z Kociny (1345). Po raz pierwszy pojawiła się w źródłach pisanych w roku 1398.

Istnieje kilka wersji tego herbu zanim powstała ostateczna wersja (siedmiozębne białe grabie postawione do góry, wbite w zielone wzgórze, stojące na żółtym tle – jak na przedstawionym rysunku). Jan Długosz przedstawia w Klejnotach (ok. rok 1575) herb jako grabie między trzema zielonymi pagórkami. Natomiast pieczęć Fryderyka z Kyslink przedstawia troje grabi w rozstrój.

Do herbu Grabie należało wiele zamożnych rodzin, między innymi byli to: Grabowie (zamieszkali w województwie sieradzkim i lubelskim); Psuccy (województwo płockie, ziemia chełmska); Lipscy (województwo bełskie, kaliskie); Skaszowscy (Żmudź), Gościmińscy (powiat ciechanowski); Arciechowscy (Podlasie, województwo warszawskie); Czarnowscy (województwo warszawskie); Sczypierscy (powiat zakroczyński); Świeżewscy (Mazowsze).

HERB ŁADA

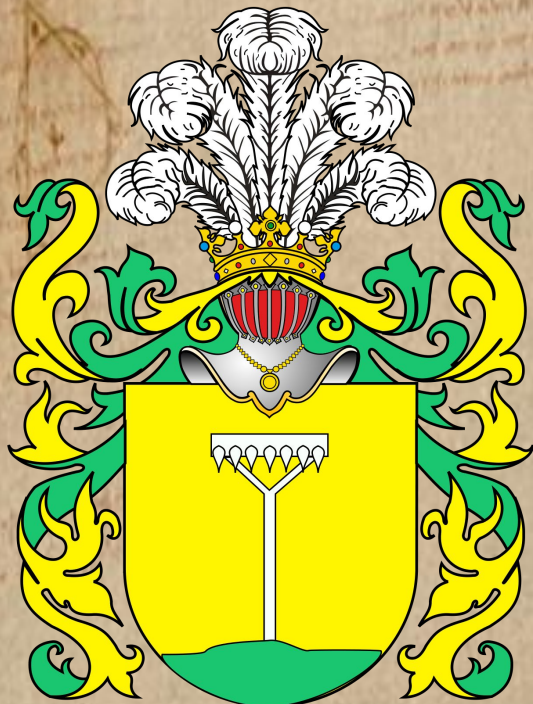
Opis:

W polu czerwonym podkowa srebrna, barkiem do góry, na niej zaćwieczony złoty krzyż kawalerski. Po obu stronach podkowy srebrne strzały grotami na dół, gdzie strzała po lewej stronie, rosochato rozdarta w miejsce opierzenia.

W klejnocie – pół lwa złotego, ukoronowanego, wspiętego sponad korony hełmowej, w prawą stronę, dzierżącego w prawej łapie, wzniesiony srebrny miecz. Występują odmiany herbu, gdzie pole tarczy jest barwy niebieskiej, a strzały ustawione grotami ku górze. Najdawniejsze wzmianki odnoszące się do proklamy herbowej dotyczą roku 1401 – są to zapiski sądowe, natomiast herb z pieczęci znajdujemy przy dokumencie Pokoju toruńskiego z 1466 roku.

Pochodzenie:

Herb Łada powstał w XIV. Prawdopodobnie pochodzi od herbu Jastrzębiec. W sumie posługiwało się nim aż 125 rodów. Według legendy zawołanie herbu wywodzi się od imienia bogini, czczonej na terenie Mazowsza we wsi Łada. Opowieść mówi, że spadkobierca dóbr zwany Łada, napadnięty został w trakcie objazdu majątku swego, przez Jaćwingów i Litwinów. Bronił się dzielnie i wielu napastników trupem położył, a gdy strzał mu zabrakło, wyciągał je z zabitych. W końcu jednak wobec liczebnej przewagi uległ i musiał uciec do lasu, tam znalazł widły. W lesie spotkał księcia mazowieckiego i zawiadomił go o wrogu. Razem z władcą wrócili na pole bitwy i pokonał nieprzyjaciół. Za bohaterstwo w miejsce Jastrzębca otrzymał nowy herb zwany Łada.

HERB LESZCZYC

Opis herbu:

Na czerwonym polu znajduje się złoty bóg. Klejnot na pawim ogonie godło w skos.

Historia herbu:

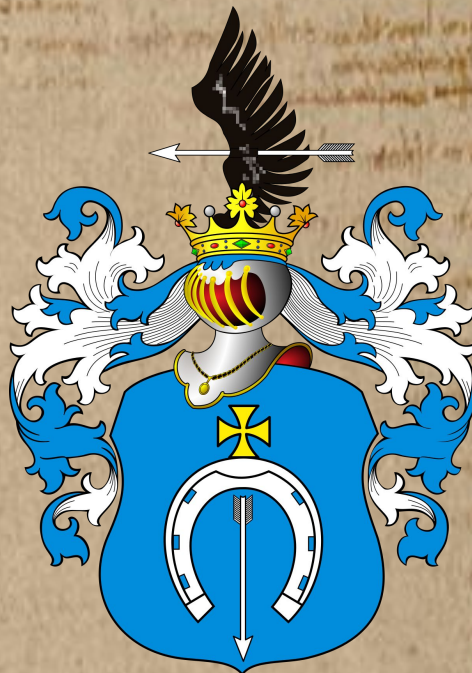
Herb Leszczyc jest w opinii prof. Janusza Bieniaka jednym z dziesięciu najstarszych Polskich herbów. Legendy herbowe umieszczają jego powstanie w okresie przedheraldycznym w czasach pierwszych Piastów określając nawet daty powstania herbu od 550 do 1078 roku. Prawdopodobnie nadany przez Bolesława Chrobrego.

Herb przedstawiony w Herbarzu Złotego Runa z lat 1433-1435. Najwcześniejsze lokalne źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na lata 1464-1480 "Insignia seu clenodia Regis et Regni Poloniae" polskiego historyka Jana Długosza, który uznaje go za rdzennie polski. Zapisuje on informacje o herbie pod łacińskimi nazwami Aceruorum, Cerulorum wśród 71 najstarszych polskich herbów szlacheckich we fragmencie: "Aceruorum seu Cerulorum, que acervum frumentalem ceruleum in campo rubeo defert. Genus ex Polonia, in quo viri partim simplices, partim auari."

Pieczętował się nim wielkopolsko-kujawski ród Leszczyców, w Liber Beneficiorum zwany też Wyszami, w innych źródłach Brożynami od Broga. W Herbarzu Rycerstwa W.X. Litewskiego zwanego Compendium, Leszczyc pojawia się także pod nazwą Laski. Było kilka gałęzi tego rodu. Pieczętowało się nim ok. 70 rodzin.

Posługiwało się nim około 200 rodów.

HERB DOŁĘGA

Opis herbu:

W polu błękitnym krzyż podkowa srebrna z krzyżem kawalerskim złotym na barku, między ocelami rogacina opierzona srebrna na opak; klejnot – skrzydło czarne przeszyte strzałą w pas.

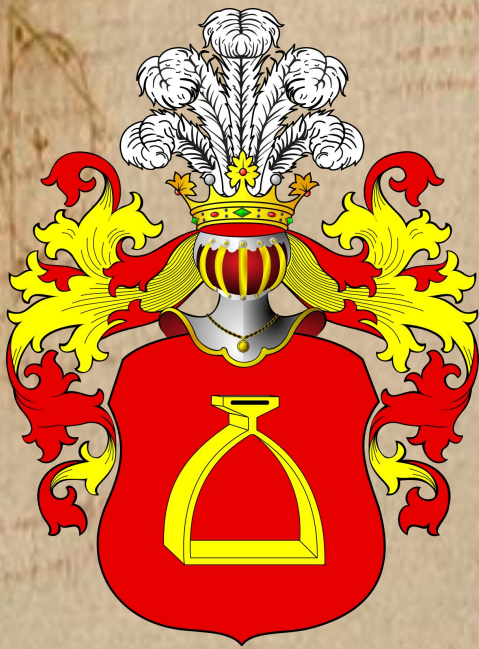
Najwcześniejsze źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na lata 1464–1480 „Insignia seu clenodia Regis et Regni Poloniae” polskiego historyka Jana Długosza. Zapisuje on informacje o herbie wśród 71 najstarszych polskich herbów. Jan Długosz w „Klejnotach” wywodzi ród Dołęgów od Jastrzębców.

Herb był najbardziej rozpowszechniony na ziemi dobrzyńskiej i płockiej. Aktem unii horodelskiej został w 1413 przeniesiony na Litwę.

Legenda herbowa:

Herb ten się w Polsce urodził: bo gdy Bolesław Krzywousty z Prusakami wojował, rycerz Dołęga nazwany, herbu Pobóg, z boku z zasadzki, wodza Pruskiego wojska, tak dobrze z kuszy ugodził, że go z konia zwałił i z życia wyzuł; czym przestraszeni ludzie jego, snadniej potem od Polskiej szabli porażeni zostali. Za tę przysługę od Króla do ojczystego herbu swego, wziął strzałę w przydatku, a herb od imienia jego Dołęga nazwany. Mnie się zda, że starszy ten herb od czasów Bolesława Krzywousty: bo dobrze za panowania jego, już tego domu familianci w senacie zasiadali. Niektórzy przydają, że herb Niezgoda, od Dołęgi wziął swoje początki.

Znani herbowi: Jerzy Mycielski, Zygmunt Mycielski, Paweł Włodkowiec, Maria Skłodowska-Curie, Antoni Gorecki, Adam Wrzosek, Filip Zaleski, Waclaw Zaleski, Karol Wyrwicz, Roch Kossowski, Michał Lasocki, Feliks Szeński

HERB STRZEMIE

Geneza

Historia herbu zaczyna prawdopodobnie zaczyna się w X wieku, a pierwsze zapiski pochodzą z 1398 roku. Najwcześniejsze źródło heraldyczne wymieniające herb to datowane na lata 1464–1480 Insignia seu clenodia Regis et Regni Poloniae polskiego historyka Jana Długosza, który uznaje go za rdzennie polski.

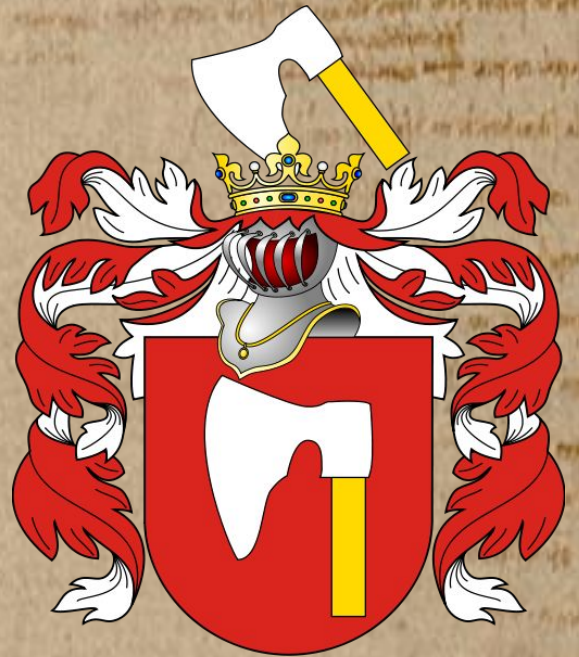
Znani przedstawiciele

- 1) Adam Brzostowski- konfederat barski
- 2) Konstanty Kazimierz Brzostowski - sekretarz wielki litewski
- 3) Paweł Ksawery Brzostowski – ksiądz, publicysta i tłumacz.
- 4) Hieronim Stroynowski - profesor i rektor U. W.

Legenda (Kasper Niesiecki)

„Gdy Bolesław Chrobry król polski, ruskie prowincje wojną przyciskał, trafiło się jednemu z kawaleryi, że w samej utarczce, koń pod nim szwankowawszy, nie tylko że szyję złamał, ale też i nogę rycerzowi w strzemieniu uplątał. Przypada w tem nieprzyjaciel już jak na pewny obłów (...), kawaler(...), strzemię i z rzemieniem urwawszy, nieprzyjacielowi orężem się składa, tak silno z nim się ścinając, że go trupem położył, na konia potem wsiadłszy (...) drugi go adwersarz najeżdża tak nagle, że czasu tyle nie miał, żeby był szabli na niego dobył: przetoż strzemieniem na rzemieniu wiszącym, tak go w twarz dobrze ugodził, że mu ją nim srodze zranił, i pojmwawszy go królowi swemu oddał, za co w herbie strzemię nosić, i jemu i sukcesorom jego pozwolił Bolesław Chrobry.”

HERB TOPÓR

W czerwonym polu pionowo umieszczony topór srebrny, ze złotym toporzyskiem. Głownia zwrócona w prawą stronę herbową. Jednak na przedstawieniu ze Świętego Krzyża, czy Kraśnika topór poziomy. W klejnocie Topór wbity końcem ostrza. Z biegiem czasu Topór został obrócony w stronę lewą.

Siekiera przeznaczona do walki, z żeleźcem półkolisto wygiętym, smukłym i krótkim ostrzu i krótkim toporzysku. Broń obuchowa. Broń znana na całym świecie z racji wywodzenia się od najbardziej pierwotnych form siekierok. Symbolika heraldyczna pokrewna mieczowi i krzyżowi. Może być narzędziem rzemieślnika lub rycerza, przymiotem wymiaru sprawiedliwości (topór katowski) lub drwala. Oznaczać może dokonanie wojennego czynu, władzę sądowniczą. Atrybut wielu świętych.

Ród Toporczyków w średniowieczu był jednym z najbogatszych i zajmował często drugie miejsce w Państwie po rodzinie królewskiej (m.in. funkcje wice-króla). Przypuszcza się, że pozycję swą zawdzięczali pochodzeniu od książąt Wiślan. Są też nosicielami dojrzałego chrześcijaństwa w czasach początku państwowości polskiej co zgadzało by się z faktami o wcześniejszym przyjęciu chrztu przez Wiślan. Doprowadzało to nieraz do konfliktu z rodziną Piastów. Topór jest jednym z najstarszych z polskich godeł szlacheckich. Najstarszy znany wizerunek to pieczęć Żegoty, wojewody krakowskiego z lat 1282-5.

Chorągiew z Toporem Andrzeja z Tęczyna wzięła udział w bitwie pod Grunwaldem. Aktem unii horodelskiej 2 października 1413 roku herb został przeniesiony na Litwę.(przyjął bojar litewski Jan Butrym z Żyrmunów, adoptował wojewoda kaliski Maciej z Wąsosa)

HERB JASTRZĘBIEC

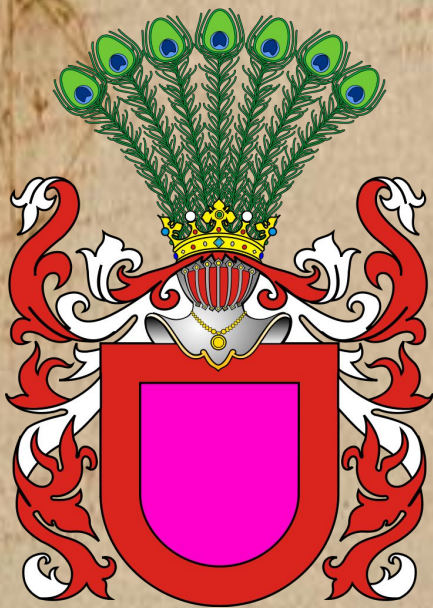

Święciccy herbu Jastrzębiec – polski ród szlachecki wywodzący się ze Święcic w ziemi warszawskiej na Mazowszu. Pierwszym wzmiankowanym przedstawicielem rodu był Maciej ze Święcic, podsędek warszawski, który w 1525 sygnował dekret przeciw heretykom.

Opis, stworzony z uwzględnieniem zasad współczesnego blazonowania, zaproponowanych przez Alfreda Znamierowskiego, wygląda następująco: W polu błękitnym podkowa na opak, złota, z takimż krzyżem kawalerskim w środku.

Klejnot: jastrząb zrywający się do lotu w barwach naturalnych, z dzwonekami sokolimi, trzymający godło w prawym szponie.

Opis historyczny Kasprowicza Niesieckiego: Na tarczy w polu błękitnym podkowa złota, końcami prosto do góry obrócona, w jej środku krzyż. Na hełmie nad koroną jastrząb, z skrzydłami trochę do lotu wzniesionymi, w prawą tarczy całym skierowany, z dzwonekami i pęcynami, w szponie prawej trzyma takż podkowę z krzyżem jako na tarczy.

HERB JANINA

Herbu Janina używali m.in. Suchodolscy - polski ród szlachecki, wywodzący się z miejscowości Suchodoły niedaleko Lublina (pow. krasnostawski, gm. Fajslawice). Nazwisko pojawia się po raz pierwszy w roku 1388. Założycielem rodu był Maciej Suchodolski (ur. w 1360) – dziedzic na Suchodołach, sędzia ziemski lubelski, starosta lubelski i chełmski. Występuje w dokumentach królewskich Władysława Jagiełły. Tytułował się sędzią generalnym ziemi lubelskiej.

Kilku przedstawicieli rodu:

- Maciej - kasztelan zawichojski, sędzia ziemski lubelski, starosta chełmski i lubelski, doradca króla Władysława Jagiełły
- Andrzej - pułkownik i starosta lityński występuje w powieści Henryka Sienkiewicza Ogniem i mieczem jako pułkownik księcia Władysława Dominika Zasławskiego-Ostrogskiego oraz serdeczny przyjaciel Jana Skrzetuskiego

Opis herbu:
Opis zgodnie z klasycznymi regułami blazonowania:
W polu czerwonym tarcza fioletowa lub brunatna. Klejnot: pawi ogon.

Herb Janina ma polskie pochodzenie. Posługiwały się nim głównie rody zamieszkujące ziemię krakowską, sandomierską, łęczycką oraz sieradzką. Najwcześniejsze wzmianki wskazują na to, że już w pierwszej połowie XII wieku pieczętował się nim Piotr Wydźga, do którego należał zamek w Czorsztynie. Pełna lista herbownych nie jest dziś możliwa do odtworzenia ze względu na zniszczenie i zaginięcie wielu akt i dokumentów w czasie II wojny światowej (m.in. w czasie powstania warszawskiego w 1944 spłonęło ponad 90% zasobu Archiwum Głównego w Warszawie, gdzie przechowywana była większość dokumentów staropolskich).

SADURCZYKUS TIMES

Pismo społeczno - historyczne
IX Liceum Ogólnokształcącego
Im. Mikołaja Kopernika
W Lublinie

Redakcja:
dr Ireneusz Sadurski
Jakub Dudek
Paweł Pańczyk
Jacek Kuśmierczyk